

Janina Kremky

"Zarys geografii gospodarczej ogólnej", część 1, Józef Szaflarski, Kraków 1947 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 10, 767-768

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

itd), a kapitały uzyskane za eksport winny być obrócone na rozbudowę przemysłu.

Omawiany referat w oparciu o dane liczbowe daje w sposób jasny i przejrzysty obraz sytuacji węglowej w Polsce. Dość obszernie omówienie możliwości produkcyjnych i eksportowych konkurentów węgla polskiego pozwala na wytworzenie poglądu na całość zagadnienia światowej gospodarki węglem, a zagadnienie to jest w obecnej dobie niezmiernie ważne i dlatego mimo niewielkich rozmiarów broszurki zasługuje ona na baczną uwagę.

Janina Kremky (Łódź)

Józef Szaflarski: **Zarys geografii gospodarczej ogólnej**. Część I. Wydanie drugie, przejrane i uzupełnione. Kraków, 1947. Nakł. Instytutu Wydawniczego „Świat i Wiedza”. Str. 464.

Ukazanie się w stosunkowo krótkim czasie drugiego wydania omawianej książki (pierwsze wydanie w r. 1946) świadczy o wielkim zapotrzebowaniu podręczników z tego zakresu. Już przed wojną odczuwało się wielki brak w tej dziedzinie, gdyż poza dobrą pracą Stanisława Srokowskiego¹⁾ nie było w polskim języku nowszych, szerszych opracowań geografii gospodarczej ogólnej. Przemiany polityczne, społeczno-gospodarcze jakie się już dokonały w wyniku ostatniej wojny i które ciągle jeszcze przeżywamy zmieniają obraz stosunków gospodarczych na ziemi; wiele faktów i zjawisk traci swą aktualność i wymaga w nowej rzeczywistości nowego opracowania. Zmiany te są jeszcze teraz trudne do uchwycenia i opracowania, nie mniej jednak Autor, choć przyjmuje za podstawę materiał statystyczny z lat 1935—39 stara się uzupełnić go cyframi z lat późniejszych.

We wstępie do omawianej książki podaje Autor definicję geografii gospodarczej: „Geografia gospodarcza jest nauką o stosunkach zachodzących między środowiskiem geograficznym a gospodarczą działalnością człowieka na powierzchni ziemi” (str. 13). A główne zagadnienia, którymi się zajmuje geografia gospodarcza to: 1. wpływ warunków naturalnych na gospodarkę człowieka, 2. rola człowieka jako czynnika gospodarującego i jego wpływ na środowisko naturalne, 3. geograficzne rozmieszczenie głównych ośrodków wytwarzania dóbr, 4. wymiana dóbr — handel, 5. sposób wymiany — komunikacja, 6. przemiana krajobrazu na skutek gospodarki człowieka.

Pierwsze trzy zagadnienia składają się na całość omawianej książki i, znalazły opracowanie w myśl tego podziału w rozdziałach pt. I. „Warunki przyrodzone i ich rola w gospodarce człowieka”, II. „Człowiek jako czynnik gospodarujący na powierzchni ziemi”, III. „Geograficzne rozmieszczenie surowców na powierzchni ziemi”. W rozdziale I omawia Autor wpływ naturalnego środowiska na gospodarkę człowieka, a więc wpływy kosmiczne (słońce, księżyc,

¹⁾ Stanisław Srokowski: *Geografia gospodarcza ogólna*, r. 1934.

fizyczne własności ziemi), następnie rolę powierzchni ziemi, (rozmieszczenie łądów i mórz, ukształtowanie powierzchni, budowę geologiczną, gleby itd.), wpływ klimatu, znaczenie hydrosfery, wreszcie szaty roślinnej i zwierzęcej. W rozdziale II zajmuje się Autor człowiekiem, twórcą i organizatorem gospodarki na ziemi. Omawia m. in. stopnie i rodzaje gospodarki ziemi, rasy ludzkie, religie, języki wreszcie obszary gospodarcze, ich typy i rozgraniczenie. W rozdziale III daje obraz rozmieszczenia surowców na ziemi, poczynając od surowców roślinnych i zwierzęcych, kończąc na górniczych.

Pozostałe zagadnienia geografii gospodarczej tj. handel i komunikacja mają być, jak zaznacza Autor w przedmowie, przedmiotem następnej części tej książki, która niebawem ma się ukazać.

Pożyteczne uzupełnienie stanowi spis „ważniejszej literatury” zamykający poszczególne rozdziały i podrozdziały. Ponadto książka zaopatrzona jest w skorowidz rzeczowy i ilustrowana mapkami i wykresami, pozwalającymi na łatwiejszą orientację w rozprzestrzenieniu zjawisk gospodarczych zachodzących na powierzchni ziemi.

Janina Kremky (Łódź)

Stanisław Srokowski: **Pomorze Zachodnie**. Studium geograficzne, gospodarcze i społeczne. Instytut Bałtycki. Gdańsk — Bydgoszcz — Szczecin, 1947 r. Str. X i 258.

Praca powyższa jest jedną z wielu publikacji dotyczących Ziemi Odzyskanych. Traktuje ona, jak większość z nich, tylko o części terenów odzyskanych; w tym wypadku o obszarze Pomorza Zachodniego. Jest to jednak pełna monografia, którą Autor oparł na obserwacjach własnych dokonanych w terenie w r. 1907 i w r. 1946. Ten dwukrotny pobyt w odległych od siebie czasowo i różnych, politycznie momentach dał Autorowi możliwość porównania a co za tym idzie „skorygowania niejednego sądu”. Specjalną istotną wartość tej pracy stanowią badania dokonane w r. 1946, które pozwoliły na uchwycenie obrazu sytuacji nowej, powojennej. Mamy więc na tle stosunków przedwojennych, zwłaszcza w rozdziałach o ludności i życiu gospodarczym obraz obecnych stosunków ludnościowych, zniszczeń i zmian wojennych, nowych warunków tworzącego się życia.

W trzech głównych rozdziałach zamyka Autor tę monografię o Pomorzu Zachodnim. W pierwszym pt. „Struktura fizyczna kraju” omawia granice Pomorza Zachodniego, budowę geologiczną, morfologię, hydrografię, gleby, klimat oraz daje charakterystykę Bałtyku, pobraża bałtyckiego i Zalewu Szczecińskiego. W części drugiej daje obraz stosunków ludnościowych poczynając od omówienia pochodzenia najdawniejszej ludności Pomorza Zachodniego a kończąc na chwili obecnej tj. r. 1946. Ostatnią część poświęca omówieniu życia gospodarczego. Przede wszystkim omawia rolnictwo, i strukturę rolną, główne uprawy, hodowlę, stan inwentarza żywego i martwego, dalej